

РЕФЕРАТ
ЗА ИЗБОР НА НАСТАВНИК ВО НАСТАВНО-НАУЧНАТА ОБЛАСТ
ОРТОДОНЦИЈА (3.05.01.03) НА ФАКУЛТЕТ ЗА МЕДИЦИНСКИ НАУКИ
ПРИ УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП

Со Одлука бр. 2002-149/4 од 8.7.2024 година донесена на 322. седница на Наставно-научниот совет на Факултет за медицински науки, одржана на 8.7.2024 година, определени сме за членови на Рецензентска комисија за избор на наставник во сите звања за наставно-научна област *ортодонција* (3.05.01.03) на Факултет за медицински науки при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип во состав:

- проф. д-р Јулијана Ѓорѓова - редовен професор во пензија на наставно-научната област ортодонција - претседател;
- проф. д-р Билјана Џипунова - редовен професор за наставно-научната област ортодонција, вработена на Стоматолошкиот факултет при Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ - Скопје - член;
- проф. д-р Ивона Ковачевска, редовен професор за наставно-научната област дентална патологија, вработена на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип - член.

Конкурсот за овој избор беше објавен во дневните весници „Слободен печат“ и „Коха“ на 27.6.2024 година и во предвидениот рок се пријави: проф. д-р Софија Царчева-Шаља, вонреден професор.

Врз основа на приложената документација од кандидатката, чест ни е на Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки да му го поднесеме следниов

ИЗВЕШТАЈ

Биографски податоци

Д-р Софија Царчева-Шаља е родена на 16.2.1978 година во Скопје, каде што завршува основно образование со одличен успех.

Средно образование запишува во средното медицинско училиште МУЦ „Д-р Панче Караѓозов“ во Скопје во учебната 1992/1993 година. Во 1993 година е прогласена за најдобар ученик на ниво на Град Скопје и од Собранието на Град Скопје е пратена на седумнеделен престој во Соединетите Американски Држави во градот Темпи, Аризона.

Во учебната 1996/1997 година се запишува на Стоматолошкиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје. Студиите ги завршува во септември 2002 година со просечен успех 9,97 и се стекнува со диплома доктор на стоматологија.

Како првенец на генерацијата дипломирани студенти, од страна на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ е прогласена за најдобар студент во генерацијата, додека од страна на Македонското лекарско друштво е доделена диплома за најдобар студент во учебната 2001/2002 година.

Во септември 2002 година се вработува на Клиниката за ортодонција при Универзитетскиот стоматолошки клинички центар во Скопје како клинички лекар. Во декември 2007 г. го положува специјалистичкиот испит од областа на ортодонција и се здобива со титулата специјалист по ортодонција.

Постдипломски студии запишува во 2002 година на Стоматолошкиот

факултет при УКИМ и истите ги завршува во 2005 година со среден успех 10.00.

Во јануари 2009 година ја брани магистерската теза под наслов „Карактеристики на краниофацијалната морфологија кај атрактивни и неатрактивни лица“ и се здобива со титулата магистер на стоматолошки науки.

Од 1 февруари до 20 февруари 2009 година д-р Софија Царчева-Шаља престојува на Клиниката за ортодонција BERNHARD GOTTLIEB UNIVERSITY CLINIC OF DENTISTRY во Виена, Австрија, кај Hans-Peter Bantleon, каде што се запознава со најновите техники и достигнување во полето на ортодонцијата, што се однесуваат пред се на микроимплантите во ортодонцијата и техниката на работа со самолигирачки брекети, како и примената на интерцептивниот ортопедски третман кај малоклузија III класа од што произлезе и идејата за поставување теза за изработка на пријава за докторската дисертација.

Во септември 2009 година д-р Софија Царчева-Шаља е избрана за асистент на Катедрата по ортодонција на Стоматолошкиот факултет при УКИМ.

На 28 мај 2014 година ја одбранила докторската дисертација под наслов „Влијанието на возраста врз скелетните антеро-постериорни промени кај пациенти со малоклузија III класа при ортопедска максиларна протракција“ и се здобила со звањето доктор по стоматолошки науки.

Како доктор специјалист има завршено повеќе курсеви од областа на ортодонцијата во реномирани европски центри.

Во 2015 година е избрана во звање насловен доцент на Факултетот за медицински науки при Универзитетот „Гоце Делчев“ - Штип во наставно-научната област ортодонција.

Во 2018 година е избрана во наставно-научно звање доцент на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип за Наставно-научната област ортодонција.

Во 2020 година е избрана во наставно-научно звање вонреден професор на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип за наставно-научната област ортодонција.

Она што ја издвојува д-р Софија Царчева-Шаља на професионален план е поставување на нов концепт во однос на ортодонтските протоколи преку проширување на визијата за она што треба да опфаќа современата ортодонција, поточно покрај забите неопходно е да бидат вклучени насмевката и лицето.

Преку огромниот број на ортодонтски пациенти и добиените финални резултати на дентален, тврдоткивен и мекоткивен баланс кој резултира во еден модерен, природен и балансиран лицев изглед таа ја пренесува нејзината порака до стоматолозите и студентите на стоматологија за важноста на постоењето на големата слика на лицевата естетика и начинот на која истата се постигнува. Како резултат на овој концепт на размислување, таа едукацијата на стоматолозите и студентите ја насочува кон современото ортодонтско размислување поточно, дека естетиката на насмевката е важна, меѓутоа целокупниот лицев изглед одредува каква ќе биде перцепцијата на ликот на пациентите од страна на околината.

Поради сето ова, таа својот професионалниот развој и доусовршување го насочува кон интердисциплинарниот приод за добивање на атрактивна и балансирана насмевка, преку соработка во полето на естетска стоматологија, максилофацијална хирургија и пластична хирургија.

Во периодот од 2019 до 2024 година, со неделни престои по четири пати

годишно престојува и е професионално ангажирана на приватната клиниката за пластична естетска и реконструктивна хирургија под директно менторство на реномираниот проф. д-р Theodore Voukidis во Атина, каде што главно лого е да се работи „уметнички со природата“ и со сите лицеви естетски процедури да се истакне убавината на природната насмевка (добиена преку ортодонтскиот третман) не излегувајќи надвор од рамките на индивидуалноста на ликот преку естетските мекоткивни корекции.

Законски услови кои треба да ги исполнува кандидатот за избор во редовен професор

Општи услови

1. Кандидатката завршила постдипломски студии со просек 10,00, а додипломските студии ги завршува на Стоматолошкиот факултет при Универзитетот Св. Кирил и Методиј со просек 9,97.

Д-р Софија Царчева-Шаља завршила специјализација од областа на ортодонција.

2. Д-р Софија Царчева-Шаља е доктор по стоматолошки науки, а нејзината научноистражувачка работа е од областа на ортодонцијата, превентивата и интерцептивата и е главно фокусирана на ортопедската максиларна протракција кај пациенти со малоклузија III класа, како и на лицевата естетиката.

3. Во звање вонреден професор на научната област ортодонција е избрана на 3.12.2019 година со Одлука бр. 2002-247/24 на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

4. Објавени најмалку шест научноистражувачки трудови во соодветната област во меѓународни научни списанија или меѓународни научни публикации:

Бр.	Автор	Наслов на трудот	Списание	Години на излегување на списанието
1.	Atanasova, Sandra and Carceva-Salja, Sofija and Dzipunova, Biljana	<u><i>Analysis of Different Vertical and Horizontal Smile Characteristics.</i></u>	2024 Open Access Macedonian Journal of Medical Sciences, 12 (1). pp. 122-127.	11
2.	Carceva-Salja, Sofija and Janeva, Kristina and Trajkova Stojmenova, Sunchica and Petrova, Elena	<u><i>Comprehensive orthodontic treatment in growing patient with extracted upper central incisor.</i></u>	2023 Македонски стоматолошки преглед, 46 (4). pp. 118-123. ISSN 2545 -4757	47
3.	Atanasova, Sandra and Carceva-Salja, Sofija and Dzipunova, Biljana	<u><i>Evaluation and correlation between facial index and modified smile index in patients with class I malocclusion after orthodontic treatment.</i></u>	2023 Acta Stomatologica Naissi, 39 (88). pp. 2681-2687.	39

4.	Carceva-Salja, Sofija and Atanasova, Sandra and Petrovski, Mihajlo	<u><i>Ефекти после лицева ортопедија кај пациенти со малоклузија III класа во различна возраст.</i></u>	2023 Knowledge – International Journal, 59 (4). pp. 335-341. ISSN 1857-923X	15
5.	Ristova, Ivana and Carceva-Salja, Sofija	<u><i>Analysis of publicly funded orthodontic services in North Macedonia.</i></u>	2023 Knowledge – International Journal, 59 (4). pp. 349-353. ISSN 1857-923X	15
6.	Atanasova, Sandra and Carceva-Salja, Sofija	<u><i>Макро и мини естетика во ортодонција.</i></u>	2023 Knowledge – International Journal, 59 (4). pp. 355-361. ISSN 1857-923X	15
7.	Atanasova, Sandra and Dzipunova, Biljana and Carceva-Salja, Sofija	<u><i>Ортодонтски третман и влијанието на букалните коридори врз атрактивноста на насмевката.</i></u>	2022 Knowledge – International Journal, 51 (4). pp. 651-658. ISSN 1857-923X	15

5. Кандидатката приложила и сертификат за владеење со англиски јазик.

6. Вонр. проф. д-р Софија Царчева-Шаља е ментор на тројца докторанди и на десет специјализанти по ортодонција. Кандидатката е коментор на веќе одбранета докторска дисертација.

Посебни услови

1. Кандидатката има учество во научноистражувачки проекти како истражувач со значајни достигнувања во примената на научноистражувачките резултати и тоа во националните проекти:

- Carcev, Mile and Miloshevski, Branko and Spirkovski, Vlado and Getova, Biljana and Sarakinova, Olivera and Pavlevska, Meri and Nechakovska, Tina and Dzaferi, Ajsen and Aljilji, Shevalje and Sozovska, Elena and Petanoski, Hristo and Ambarkova, Vesna and Carceva-Salja, Sofija and Shutinovski, Zharko (2007) *Национална стратегија за превенција на орални заболувања кај деца од 0-14 години на Република Македонија за периодот од 2008-2018 година.*

- Carcev, Mile and Miloshevski, Branko and Getova, Biljana and Janevska, Sevdalina and Pavlevska, Meri and Carceva-Salja, Sofija (2018) *Национална стратегија за превенција на орални заболувања кај деца од 0-14 години на Република Македонија за периодот од 2018-2028 година.*

2. Под менторство на д-р Софија Царчева-Шаља се изработени повеќе дипломски трудови, а во изборниот период се јавува како ментор на повеќе од десет специјализанти. Активно придонесува во оспособување на помлади наставници и соработници. Д-р Софија Царчева-Шаља два пати била член на рецензентска комисија за избор во соработнички звања. Кандидатката била и коментор на една одбранета докторска дисертација.

3. Кандидатката е автор на еден позитивно рецензиран учебник, скрипта и

практикум објавени на е-библиотека на УГД и тоа:

- Carceva-Salja, Sofija and Atanasova, Sandra and Petrovski, Mihajlo (2019) *Ортопедија на заби и вилици-скрипта*. ISBN 978-608-244-653-0.
 - Carceva-Salja, Sofija and Atanasova, Sandra and Petrovski, Mihajlo and Terzieva-Petrovska, Olivera (2019) *Ортопедија на заби и вилици-практикум*. ISBN 978-608-244-652-3.
 - Carceva-Salja, Sofija and Dzipunova, Biljana and Atanasova, Sandra (2024) *Ортопедија на заби и вилици-учебник*. Univerzitet Goce Delcev-Stip. ISBN 978-608-277-049-9.
1. Кандидатката учествува во изработката и на два прирачници и тоа:
 - Carcev, Mile and Miloshevski, Branko and Spirkovski, Vlado and Getova, Biljana and Sarakinova, Olivera and Pavlevska, Meri and Nechakovska, Tina and Dzaferi, Ajsen and Aljilji, Shevalje and Sozovska, Elena and Petanoski, Hristo and Ambarkova, Vesna and Carceva-Salja, Sofija and Shutinovski, Zharko (2010) [Прирачник за спроведување на националната стратегија за превенција на орални заболувања кај децата од 0-14 год. во Република Македонија](#). Министерство за здравство - Република Македонија, Скопје. ISBN 978-608-4518-01-3.
 - Carcev, Mile and Getova, Biljana and Pavlevska, Meri and Janevska, Sevdalina and Sarakinova, Olivera and Carceva-Salja, Sofija and Alili, Shevale and Dzaferi, Ajsen and Petanovski, Hristo and Spasov, Aleksandar and Grpcevski, Nikola and Miloshevski, Branko (2019) *Прирачник за спроведување на националната стратегија за превенција на орални заболувања кај деца од 0-14 год. во Република Северна Македонија*. Министерство за здравство - Република Северна Македонија, Скопје. ISBN 978-608-4518-59-4.
 5. Кандидатката има доставено и две препораки од редовни професори од дадената наставно - научна област ортодонција.

Наставно- образовна и научноистражувачка дејност

Кандидатката д-р Софија Царчева-Шаља учествува во изведувањето на теоретската настава на Факултетот за медицински науки на студиските програми по дентална медицина и стручните студии за забен техничар-протетичар. Во текот на претходниот избор како вонреден професор учествува во реализација на наставата по предметите:

- Основи на ортопедија на заби и вилици
- Ортопедија на заби и вилици 1
- Ортопедија на заби и вилици 2
- Ортопедија на заби и вилици
- Естетска стоматологија
- Ортодонтски апарати.

Кандидатката д-р Софија Царчева-Шаља учествува во изведувањето на наставата на втор циклус на студии - специјалистички студии за забен техничар на Факултетот за медицински науки - Штип на следниве предмети:

- Современо планирање на ортодонтската терапија,
- Фиксни ортодонтски апарати,
- Активни и пасивни ортодонтски апарати.

Кандидатката учествува во изведувањето на наставата на трет циклус на студии на студиската програма Базични и клинички истражување во денталната медицина на Факултетот за медицински науки - Штип на следниве предмети:

- Естетика во ортодонција,
- Лицева естетика (од макроестетика до микроестетика),
- Третман на скелетални аномалии во ортодонцијата.

Сите објавени трудови и активности на д-р Софија Царчева-Шаља до изборот во насловно звање доцент се евалуирани и бодирани во рефератот објавен во Универзитетски билтен на Универзитетот „Гоце Делчев“ бр. 143 од 16 март 2015 година.

За избор во наставно-научно звање доцент целокупната наставно-научна, образовна и стручна активност е евалуирана во Универзитетски билтен на Универзитет „Гоце Делчев“ бр. 222 од 3.12.2018 година.

Рефератот за избор во вонреден професор е публикуван во Универзитетскиот билтен на Универзитетот „Гоце Делчев“ бр. 242 од 15.11.2019 година.

Листа на трудови и активности од остварената научноистражувачка дејност на вонреден проф. д-р Софија Царчева-Шаља, кои го доставува за избор во редовен професор, а се однесуваат на последните пет години:

I. Учебници и учебни помагала

I.1. Carceva-Salja, Sofija and Dzipunova, Biljana and Atanasova, Sandra (2024) *Ортопедија на заби и вилици*. Univerzitet Goce Delcev-Stip. 978-608-277-049-9

Учебникот е рецензиран во Универзитетски билтен бр. 338 на Универзитетот „Гоце Делчев“ од 15.2.2024 година.

II. Трудови со оригинални научни резултати објавени во меѓународни списанија со меѓународен уредувачки одбор во последните пет години:

II.1. Објавени трудови во целост – in extenso / full text

II.1.1. Трудови кои се однесуваат на областа

1. Atanasova, Sandra and Dzipunova, Biljana and Carceva-Salja, Sofija (2022) *Ортодонтски третман и влијанието на букалните коридори врз атрактивноста на насмевката*. Knowledge – International Journal, 51 (4). pp. 651-658. ISSN 1857-923X <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/29776>

Евалуација на трудот: Целта на овој труд е да се образложат букалните коридори како една од осумте главни компоненти на насмевката и да се елаборира нивното влијание врз ортодонтската дијагноза и планирање на третман. Според авторите, во литературата постојат многу обиди за проучување на влијанието на ортодонтскиот третман врз лицевата естетика особено естетиката на насмевката. Пребарувањето за селекција на трудови е направено во базата на податоци на PubMed, преку претходно дефинирана стратегија и се опфатени трудови од 1958 до 2022 година. Користени се помошни алатки односно селекција на трудови во последните 5 години, кои го опишуваат влијанието на ортодонтскиот третман врз лицевата естетика и атрактивноста на насмевката како и перцепција на насмевката од различен панел (ортоданти, стоматолози, општа популација). Според авторите, минималниот простор на букалните коридори може да се смета како една од преферираните естетски карактеристики, оние лица со големи букални коридори може да се сметаат како субјекти за ортодонтски третман од естетски аспект.

Трудот има научно и стручно значење.

2. Petrovski, Mihajlo and Carceva-Salja, Sofija (2023) *Clinical manifestation of oral injuries caused by fixed orthodontic treatment*. Knowledge - International Journal, 60 (4). pp. 617-621. <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/32362>

Евалуација на трудот: Главната цел на ова истражување е да се направи

клиничка презентација на оралните повреди кои се предизвикани од фиксните ортодонтски апарати. Трудот опфаќа презентација на три клинички случаи кај кои постојат орални повреди. На крајот авторите заклучиле дека фиксните ортодонтски апарати може да доведат до различни видови повреди на оралната слузница кои можат да бидат предизвикани од различни делови од апаратите. Според авторите, стоматолозите мора да бидат подготвени да ги откријат и третираат овие промени. Исто така, авторите забележиле дека од важност е лекарите кои работат во примарното здравство да обезбедат адекватен супортивен третман на оралните улцерации предизвикани од ортодонтски фиксни апарати.

Трудот има научно и стручно значење.

3. Atanasova, Sandra and Carceva-Salja, Sofija (2023) *Макро и мини естетика во ортодонција*. Knowledge – International Journal, 59 (4). pp. 355-361. ISSN 1857-923X <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/32263>

Евалуација на трудот: Целта на ова истражување е да се прошири знаењето за тоа како различни денални и мекоткивни односи се поврзани со естетиката на насмевката. Асоцијациите помеѓу карактеристиките на насмевка се важни за естетиката и затоа дел од нив се објаснети. За овој труд извршено е пребарување со користење на помошни алатки во базата на податоци на PubMed. Во оваа статија претставени се макро и мини естетските размислувања за ортодонтскиот третман за да се одредат новите концепти кои се основа на клиничката примена за постигнување на естетски резултат. Ортодонтската литература содржи многу студии базирани на анализи кои ги опфаќаат меките ткива и насмевката. Развојот на денешната технологија, постепено стави поголем акцент, естетската на насмевка да биде клучен посакуван исход на ортодонтскиот третман. Според авторите, опсежните студии за лицевите карактеристики и параметрите на насмевка, резултираат со воспоставување на норми кои ортодонтите ќе ги користат како упатства во современата ортодонтска терапија.

Трудот има научно и стручно значење.

4. Ristova, Ivana and Carceva-Salja, Sofija (2023) *Analysis of publicly funded orthodontic services in North Macedonia*. Knowledge – International Journal, 59 (4). pp. 349-353. ISSN 1857-923X <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/32258>

Евалуација на трудот: Разбирање на регулацијата на ортодонтските услуги во јавно финансираните здравствени системи е од суштинско значење за обезбедување квалитетна нега и ефикасна распределба на ресурсите. Според авторите, кога средствата се ограничени, се поставува прашањето: како за да се осигура дека овие ограничени ресурси се трошат ефикасно? Кои видови на ортодонтски малоклузии може да оправдаат алегитимно барање за лекување финансирано од јавноста? Ова истражување имало за цел да ја разгледа сегашната регулатива на ортодонтски третман покриен од Фондот за здравствено осигурување на Северна Македонија, единствената јавна установа за спроведување на задолжително здравствено осигурување во земјата, во однос на пристапноста на лекувањето, контролата на исходот и начини за плаќање. Не постојат објективни критериуми за мерење на исходот од третманот. Авторите предлагаат одговорните здравствени власти во Северна Македонија да ја подобрат тековната регулатива на ортодонтскиот третман. Ова ги вклучува реформите и опфатот на ортодонтскиот третман според стоматологија заснована на докази наместо само финансирање на одредени апарати. Истражувачки проект заснован на пациентите и потребите на ортодонтите и условите во здравствениот систем може да помогнат да се развие

рамка за ефективна регулатива за обезбедувањето ортодонтска нега.

Трудот има научно и стручно значење.

5. Carceva-Salja, Sofija and Atanasova, Sandra and Petrovski, Mihajlo (2023) Ефекти после лицева ортопедија кај пациенти со малоклузија III класа во различна возраст. Knowledge – International Journal, 59 (4). pp. 335-341. ISSN 1857-923X <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/32256>

Евалуација на трудот: Поради постоењето на генетска основа кај скелетните аномалии, третманот на модификација на раст се уште претставува прашање со различни одговори и пристапи од страна на ортодонтите. За да дадат свој придонес во одговорот на ова прашање авторите ја поставиле главната цел - да го утврдат влијанието на возраста врз ефикасноста на третманот со лицева протракциона маска кај пациенти со малоклузија III класа каде што постои компонента на максиларен ретрогнатизам преку одредување на максиларни антеропостериорни промени, одредување на меѓувелични антеропостериорни промени и одредување на промени на профилен конвекситет во рана и доцна мешовита дентиција. За реализирање на поставената цел биле опфатени 28 пациенти, со малоклузија III и максиларен ретрогнатизам. Третирани беа со лицева протракциона маска - Делерова маска и Нугах апарат за РМЕ (онаму каде што постоеше трансверзален максиларен дефицит). Промените по спроведување на лицевиот ортопедски третман беа детектирани преку користење на профилна телерендгенска снимка направена пред и по третманот. Просечното време на третман изнесуваше 13 месеци. Кефалометриските мерења по спроведениот третман покажале антериорно поместување на максилата регистрирано преку статистички сигнификантните промени ($p < 0,05$) на должината на горната вилица Со-А и на SNA аголот кај пациентите со малоклузија III Класа. Позначајните сигнификантни промени кај третираниите пациенти на возраст од 6 до 9 години во споредба со оние од 9 до 12 години содржат важна клиничка порака.

Трудот има научно и стручно значење.

6. Atanasova, Sandra and Carceva-Salja, Sofija and Dzipunova, Biljana (2023) Evaluation and correlation between facial index and modified smile index in patients with class I malocclusion after orthodontic treatment. Acta Stomatologica Naissi, 39 (88). pp. 2681-2687. <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/34408>

Евалуација на трудот: Целта на оваа труд била да се процени индексот на лицето и модифицираниот индекс на насмевка кај пациенти со малоклузија од класа I по ортодонтски третман и да се утврди корелацијата помеѓу нив. Примерокот на истражувањето се состоел од вкупно 16 пациенти (4 машки и 12 женски) во возрастната група од 16–35 години. Фотографиите со позирана насмевка се направени со дигитален фотоапарат Nikon Z6 II од 24,5 MP (Nikon Corporation) со NIKKOR Z 85 mm f/1,8 и блиц Godox AD200. Софтверот Olympus cellSens Standard (2011 Olympus Corporation) бил користен за мерење на карактеристиките потребни за одредување на индексот на лицето и модифицираниот индекс на насмевка. По обработените податоци авторите укажале дека постои незначителна статистичка разлика $p < ,05$ помеѓу два пола за модифициран индекс на насмевка и индекс на лицето. Пирсоновата корелација покажала, пак, дека постои незначителна средно позитивна врска помеѓу модифицираниот индекс на насмевка и индексот на лицето кај пациенти со малоклузија од класа I по ортодонтски третман. Авторите покажале дека познавањето на корелацијата помеѓу естетиката на лицето и естетиката на насмевката е неопходна алатка за постигнување успешен ортодонтски третман.

Трудот има научно и стручно значење.

7. Carceva-Salja, Sofija and Janeva, Kristina and Trajkova Stojmenova, Sunchica and Petrova, Elena (2023) *Comprehensive orthodontic treatment in growing patient with extracted upper central incisor*. Македонски стоматолошки преглед, 46 (4). pp. 118-123. ISSN 2545-4757 <https://eprints.ugd.edu.mk/28973/>

Евалуација на трудот: Во секојдневната ортодонтска пракса чести се пациентите со хиподонцијана горен централен инцизив или оние каде постои индикација за екстракција. Имајќи предвид дека најголем дел од ортодонтските пациенти се деца во фаза на активен раст, со делувањето на естетиката на насмевката, ортодонтот влијае и на општиот квалитет на животот, па јасно е дека овие клинички случаи се најпредизвикувачки. Во вакви случаи постајат повеќе опции за третман, меѓу кои како најпопуларни се поставување на остеоинтегрирачки имплант и ортодонтско затворање на просторот со доведување на латералниот инцизив во екстакциониот простор. Целта на овој приказ на случај била да се презентира затворањето на простор во горниот anterioren сегмент како опција за третман базирана на докази која треба да се смета како прва алтернатива кај пациенти во раст, бидејќи ја намалува инвазивноста на последователниот реставративен третман, нуди долгорочно пародонтално здравје и оптимални естетски и функционални резултати.

Трудот има научно и стручно значење.

8. Atanasova, Sandra and Carceva-Salja, Sofija and Dzipunova, Biljana (2024) *Analysis of Different Vertical and Horizontal Smile Characteristics*. Open Access Macedonian Journal of Medical Sciences, 12 (1). pp. 122-127. <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/34409>

Евалуација на трудот: Оваа студија имала за цел да оцени некои од карактеристиките на насмевката кај пациенти со завршен ортодонтски третман и пациенти со различни типови на дентоалвеоларна малоклузија со помош на методот на фотограметриска анализа. Примерокот се состоел од 52 млади возрасни лица на возраст од 16-35 години. Била користена стандардизирана анализа на насмевка за да се проценат десет карактеристики на насмевката. Направени биле две фронтални дигитални фотографии за секој поединец, едната во мирување, а другата со поставена насмевка. Авторите, споредувајќи ги карактеристиките на насмевката во студиските групи на третирани и нетретирани пациенти со подгрупа на малоклузија од класа I и класа III, не забележале значајна разлика во средните вредности на испитуваните параметри. Статистички значајна разлика била забележана само во средните вредности на изложеноста на горниот инцизив и левиот букален коридор помеѓу нетретирани и третирани пациенти со малоклузија од класа II. На крајот, авторите забележале дека познавањето на корелацијата помеѓу анатомијата на тврдите и меките ткива и естетиката на насмевката има важно клиничко значење; затоа компонентите на насмевката треба да се сметаат како водич за помош во ортодонтската дијагноза и планирањето на третманот.

Трудот има научно и стручно значење.

II.1.2. Објавени трудови во целост од други интердисциплинарни области:

9. Petrovski, Mihajlo and Papakoca, Kiro and Carceva-Salja, Sofija and Terzieva-Petrovska, Olivera (2021) *Dental caries among institutionalized elderly*. Knowledge – International Journal, 46.4. <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/28290>

Трудот е рецензиран во Универзитетски билтен бр. 294 од 1.3.2022 година на Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

10. Petrovski, Mihajlo and Papakoca, Kiro and Carcava-Salja, Sofija and Proseva, Ljubica and Atanasova, Sandra (2022) *Influence of xerostomia on diet and nutrition among institutionalized elderly*. Journal of Hygienic Engineering and Design, 40. pp. 215-220. <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/30620>

Евалуација на трудот: Соодветните оброци се многу важни за подобрување на квалитетот на животот кај институционализираните стари лица. Функцијата на плунката главно е за одржување на интегритетот на тврдите и меките ткива на усната шуплина, а исто така има влијание врз процесот на говор, голтање и дегустација. Главната цел на оваа студија била да се процени дали присутната ксеростомија има влијание врз изборот на храна кај институционализираните стари лица. Испитувањето било спроведено на вкупно 70 субјекти постари од 65 години институционализирани во една институција за долгорочна нега. Адекватен печатен прашалник за субјективно претставување и изразување на ксеростомијата беше. Секој од групите во кои имало субјективно проценета ксеростомија која беше тестирана за задоволство од нивната исхрана и внес на исхрана. 62,8% од испитаниците имале субјективно чувство на ксеростомија. По обработката на податоците добиени од прашалникот може да се забележи дека најголемиот дел од испитаната популација или 41,4% имале лесна (ксеростомија 1), додека 25,7% од испитаниците врз основа на одговорите на прашалникот имал тешка ксеростомија (ксеростомија 3). Исто така, мора да се напоми дека авторите забележале дека 64,7% од испитаниците со тешка ксеростомија покажале незадоволителна исхрана, наспроти 37,9% од испитаниците со блага ксеростомија. Врз основа на истражувањето, забележано е дека ксеростомијата често е присутна кај институционализираните стари лица и има големо влијание врз исхраната. Посилната ксеростомија негативно влијае на исхраната на овие постари лица.

Трудот има научно и стручно значење.

11. Arsovski, Ljupka and Carceva-Salja, Sofija and Veleska-Stefkowska, Daniela (2023) *Impact of contamination cleanliness of the implant surface review paper*. International Journal Knowledge - Capital of the Future. pp. 375-378. ISSN 2545-4439 <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/32273>

Евалуација на трудот: Целта на овој труд е да укаже на влијанието на модификациите на површината на имплантот (микротопографијата и микродизајнот на имплантите), врз успешноста на осеоинтегративните процеси и долготрајниот успех на имплантнопротетичката рехабилитација. Има разлики помеѓу производителите во однос на материјалите, металните легури кои ги користат во процесот на продукција на имплантите, видот на површината на имплантите, но и во начинот на кој се чисти и превенира можната контаминација пред да се пуштат во продажба. Во оваа студија се вклучени неколку типови на импланти, нивните површински карактеристики и анализирано е можното влијание на контаминираниот имплантни површини врз успехот/неуспехот на имплантот. За остварување на зададената цел користен е електронски микроскоп, кој ќе овозможи детална анализа на површината на имплантите во три третини: апикална, среден дел и имплантен врат. Електронски микроскоп за скенирање (SEM) е вид на електронски микроскоп кој произведува слики од примерок со скенирање на неговата површина со фокусиран зрак на електрони.

Трудот има научно и стручно значење.

V. Учество на научен собир со реферат (постер/усно)**12. V.1.1. Од областа****13. V.1.1.2. Постер:**

14. Atanasova, Sandra and Proseva, Ljubica and Carceva-Salja, Sofija and Papakoca, Kiro and Zarkova Atanasova, Julija and Zlatanovska, Katerina (2022) *Evaluation of lip position using different reference lines*. In: 9th Congress of Macedonian dental society with international participation "Challenging new era in dentistry: burden and opportunities", 15-18 Sept 2022, Ohrid, Republic of North Macedonia. <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/31149>

15. Proseva, Ljubica and Carceva-Salja, Sofija and Papakoca, Kiro and Zarkova Atanasova, Julija and Zlatanovska, Katerina (2022) *Analysis of Golden percentage on Maxillary Anterior Teeth for Esthetic Smile Design*. In: 9th Congress of Macedonian dental society with international participation "Challenging new era in dentistry: burden and opportunities", 15-18 Sept 2022, Ohrid, Republic of North Macedonia <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/31193>

16. Atanasova, Sandra and Carceva-Salja, Sofija and Proseva, Ljubica and Papakoca, Kiro and Rogoleva Gjurovski, Sonja and Naskova, Sanja (2022) *Фотограметришка анализа на мекоткивниот профил на лицето со помош на анголни мерења*. In: 9th Congress of Macedonian dental society with international participation "Challenging new era in dentistry: burden and opportunities", 15-18 Sept 2022, Ohrid, Republic of North Macedonia <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/31148>

17. Terzieva-Petrovska, Olivera and Petrovski, Mihajlo and Carceva-Salja, Sofija and Papakoca, Kiro and Mladenovski, Marko (2022) *Association between halitosis and fixed orthodontic appliances*. In: 9th Congress of Macedonian dental society with international participation "Challenging new era in dentistry: burden and opportunities", 15-18 Sept 2022, Ohrid, Republic of North Macedonia <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/30415>

18. Terzieva-Petrovska, Olivera and Petrovski, Mihajlo and Carceva-Salja, Sofija and Papakoca, Kiro (2023) *Influence of malpositioned teeth on periodontal health*. In: 26th Congress of Balkan Stomatological Society (BaSS), 11-14 May 2023, Skopje. <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/32046>

19. V.2. Од сродни области**20. V.2.2. Постер презентацији**

21. Getova, Biljana and Janevska, Sevdalina and Pavlevska, Meri and Carceva-Salja, Sofija and Getov, Gjorgi (2021) *DMFT index among 12 years-old children from primary schools in Republic of North Macedonia (RNM) participating in a national oral health preventive program*. In: 28th Congress of the IAPD, 10-13 June 2021. <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/28388>

22. Carceva-Salja, Sofija and Getova, Biljana and Papakoca, Kiro and Atanasova, Sandra (2021) *Influence of Preventive Programs for Reduction of DMFT Index in 12 Years Old Children in RNM on Dental Arch Space Changes*. International Journal of Pediatric Dentistry, 31 (2). pp. 86-157. ISSN 1365-263X <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/28391>

23. Janevska, Sevdalina and Getova, Biljana and Pavlevska, Meri and Carceva-Salja, Sofija and Getov, Gjorgi (2021) *Values of DMFT components among children aged 12 from Skopje region-Republic of North Macedonia (RNM)*. International Journal of Pediatric Dentistry, 31 (2). pp. 86-157. ISSN 1365-263X <https://eprints.ugd.edu.mk/id/eprint/28972>

Учесник во научен проект во изборниот период

1. Carcev, Mile and Miloshevski, Branko and Getova, Biljana and Janevska, Sevdalina and Pavlevska, Meri and Carceva-Salja, Sofija (2018) Национална стратегија за превенција на орални заболувања кај деца од 0-14 години на Република Македонија за периодот од 2018-2028 година.

Студиски престој во странство

Кандидатката во период од 2019 до 2024 има посетувано и е ангажирана во вид на студиски престој на приватната клиника за пластична и реконструктивна хирургија под менторство на проф. д-р Theodore Voukidis во Атина, Грција.

Рецензент на научни трудови

Кандидатката е рецензент на два научни трудови публикувани во Open Access Macedonian Journal of Medical Sciences (OAMJMS).

Член на организациски или научен одбор на научен собир (во земјава)

Проф. д-р Софија Царчева Шаља е активно вклучена во организација на симпозиуми, студентски конгреси и летна школа на Денталната медицина при Факултет за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип:

- Ургентни состојби во дентална медицина - IX Научен симпозиум со меѓународно учество, 10 Oct 2020, Stip, Macedonia.

- Инфекции во секојдневната стоматолошка пракса - новини во дијагностиката, третманот и превенцијата- X научен симпозиум, 19 Nov, 2021

- 11. Научен симпозиум со меѓународно учество „Промени во усната празнина и лицевата регија епидемиолошка состојба превенција дијагностика и третман“, Stip, Macedonia.2022

- 12ти симпозиум со меѓународно учество: Современи пристапи во третманот на пациенти кои примаат антикоагулантни, антиагреганти и антихипертензивни лекови, 11 Nov 2023, Stip.

Проф. д-р Софија Царчева Шаља исто така е член на Научниот одбор на 26. БаСС конгрес “CURRENT TRENDS AND ADVANCES IN DENTISTRY” 11-14 мај 2023, Скопје.

Стручно-апликативна и организациско-развојна дејност**1.17. Елаборати и експертизи**

Кандидатката учествувала во изготвувањето на следниве елаборати:

1. Елаборат за реакредитација на студиска програма Дентална медицина – интегрирани студии од прв и втор циклус петгодишни студии (2022);

2. Елаборат за реакредитација на прв циклус студии – студиска програма Забни техничари – протетичари (2022);

3. Елаборат за реакредитација на специјалистички студии за стручен забен техничар- протетичар (2022);

4. Елаборат за реакредитација на студии од трет циклус студии БАЗИЧНИ И КЛИНИЧКИ ИСТРАЖУВАЊА ВО ДЕНТАЛНАТА МЕДИЦИНА (2021).

3.28. Член на факултетски орган, комисија

Кандидатката во изборниот период учествува како:

- Член / претседател во повеќе комисии за полагање на специјалистички испит по ортодонција;

1. Член на Наставно-научен совет на Факултетот за медицински науки при Универзитетот „Гоце Делчев - Штип;
2. Член на Наставно-научен совет на трет циклус студии на Кампус 3;
3. Член на специјалистички одбор на Факултетот за медицински науки при Универзитетот „Гоце Делчев“ - Штип.

Поседува одлични познавања од неколку компјутерски програмски пакети (Office – Word, Excel, Power Point, Publisher, Corel DRAW, Paint) кои ги користи во изготвување на предавања и вежби за студентите.

Кандидатката е исклучително талентиран специјалист и научен работник од областа на ортодонцијата и дентофацијалната естетика. Големиот број на пациенти ја потврдуваат нејзината посветеност и желба за надградување.

Проф. д-р Софија Царчева-Шаља е член на повеќе професионални асоцијации и тоа:

- Стоматолошка комора на Република Македонија и претседател на Комисија за стручни прашања;
- Македонско стоматолошко друштво;
- Здружение на специјалисти по ортодонција при Македонско стоматолошко друштво;
- European Association of Dental Public Health (EADPH).

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Од целокупните евалуирани досегашни активности кои ги реализирала вонреден професор д-р Софија Царчева-Шаља, како и врз основа на податоците кои ги елаборираме во овој извештај, се забележува и потенцира богата и широка активност во сферата на наставно-образовната, научноистражувачката, стручно-апликативната и организациско-развојната дејност.

Во согласност со Законот за високото образование и Правилникот за посебните услови и постапката за избор во наставно-научни, наставно-стручни, научни, наставни и соработнички звања на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, како и според целата приложена документација, може да се констатира дека кандидатката вонр. проф. д-р Софија Царчева-Шаља ги исполнува критериумите за да биде избран во звањето редовен професор и за целокупната активност во извештајниот период од 2019 до 2024 година има остварено (НО=40, НИ=89,5 и САОР=24) вкупно 153,5 поени.

Врз основа на приложениот материјал и изнесените податоци, според Правилникот за посебни услови и постапката за избор во наставно-научни, наставно-стручни, научни, наставни и соработнички звања на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, Рецензентската комисија со особена чест и задоволство им предлага на Наставно-научниот совет да го усвои нашиот предлог и Предлог-одлуката да ја достави до Универзитетскиот сенат за кандидатката вонр. проф. д-р Софија Царчева-Шаља да биде избрана за наставник во звање редовен професор за наставно-научната област ортодонција на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Д-р Јулијана Ѓоргова, редовен професор, с.р.

Д-р Билјана Џипунова, редовен професор, с.р.

Д-р Ивона Ковачевска, редовен професор, с.р.

ТАБЕЛА НА АКТИВНОСТИ КОИ СЕ БОДУВААТ ПРИ ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ

Р. бр.	Наставно-образовна дејност	Поени				Вкупно
		Во земјава		Во странство		
		број	поени	број	Поени	
5	Избор во звање вонреден професор	40				40
ВКУПНО		40				
Р. бр.	Научноистражувачка дејност и стручно-уметнички активности	Поени				Вкупно
		Во земјава		Во странство		
		број	поени	број	Поени	
4	Научен труд објавен во меѓународно научно списание Прв автор бр. 5,7 Втор автор бр. 2,3,4,6,8,11 Останати автор бр. 1,9,10	2 x 9=18 6 x 6=36 3 x 3=9				63
9	Учество на научен собир со реферат (постер/усно), концерт во земјата и во странство Постер презентации во земјава бр. 12,13,14,15,16 Постер презентации во странство бр. 17,18,19	5 x 1	5	3 x 1,5	4.5	9,5
14	Учесник во научен проект	1 x 2	2			2
20	Член на организациски или научен одбор на научен собир, фестивал	5 x 1	5			5
23	Студиски престој во странство	8 (еднократно)				8
24	Рецензент на научен труд	2 x 1=2				2
ВКУПНО						89,5
Р. бр.	Стручно-апликативна дејност и организациско-развојна дејност	Поени				Вкупно
		Во земјава		Во странство		
		број	поени	број	поени	
1.	Книга/учебник	1 x 10	10			10
17	Елаборати и експертизи	4	2			8
28	Член на факултетски орган, комисија - Член на ННС на ФМН - Член на ННС на трет циклус на Кампус 3 - Член на одбор за специјализации	3 x 2	6			6
ВКУПНО						24
ВКУПНО БОДОВИ ОД СИТЕ ОБЛАСТИ						153,5